

AVRUPA KOMİSYONU

Brüksel, 12 Ekim 2011
COM(2011) 666 final

KOMİSYON TARAFINDAN AVRUPA PARLAMENTOSU'NA VE KONSEY'E SUNULAN BİLDİRİM

Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar 2011-2012

{SEC (2011) 1200 final}
{SEC (2011) 1201 final}
{SEC (2011) 1202 final}
{SEC (2011) 1203 final}
{SEC (2011) 1204 final}
{SEC (2011) 1205 final}
{SEC (2011) 1206 final}
{SEC (2011) 1207 final}

(Türkiye'ye ilişkin bölümler)

KOMİSYON TARAFINDAN AVRUPA PARLAMENTOSU'NA ve KONSEY'E SUNULAN BİLDİRİM

Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar 2011-2012

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği'nin genişleme süreci yeni bir aşamaya girmiştir. Hırvatistan ile katılım müzakerelerinin bu ülkenin 2013 yılı ortalarında üye olmasının yolunu açacak şekilde tamamlanması, 1990'lı yılların yıkıcı Balkan ihtilaflarının ertesinde kabul edilen ve tüm bölgeye barış, istikrar, demokrasi ve nihai olarak AB üyeliğini getirmeyi amaçlayan politikanın haklılığını ortaya koymaktadır. Bu, aynı zamanda AB'nin genişleme politikasının dönüştürme gücünün yeni bir kanıtı olarak, tüm genişleme ülkelerinde reform için yeni bir ivme teşkil etmiştir.

Avrupa Birliği Antlaşması'nda¹ da belirtildiği üzere, AB'nin genişleme politikası, kıtamızdaki insanların birleşik bir Avrupa oluşturma çabasına katılma yönündeki meşru isteklerine verilen yanıt niteliğindedir. Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin son 10 yılda AB ile bütünleşmeleri, genişlemenin AB'nin bütünü için fayda sağladığını ve küresel zorluklarla daha iyi başa çıkacak bir konuma gelmesine imkan verdiğini göstermektedir.

Genişleme politikası sosyal dönüşüm için güçlü bir araç olduğunu kanıtlamıştır. AB'ye katılmış ve katılma yolunda olan ülkeler, katılım odaklı demokratik ve ekonomik reformlar yoluyla etkileyici değişimlerden geçmişlerdir. Katılım sürecinin ve bu sürecin başarısının özünde, kararlılık, koşulluluk ve güvenilirlik bulunmaktadır.

AB Zirvesi tarafından 2006 yılı Aralık ayında kararlaştırılan ve güçlendirilmiş taahhütler, adil ve titiz koşulluluk ve kamuya iyi iletişim ilkelerine dayanan genişlemeye ilişkin yenilenmiş konsensüs, AB'nin yeni üyelerle bütünleşme kapasitesiyle birlikte AB'nin genişleme politikasının çerçevesini oluşturmayı sürdürmektedir.

AB, genişleme politikası vasıtasıyla, barış, istikrar, demokrasi ve refah bölgesini genişletmektedir; bu kavramlar, son gelişmeler ışığında yeniden önem kazanmaktadır:

- Güney Akdeniz ve Ortadoğu'daki dramatik olaylar ve bu olayları takiben ortaya çıkan kırılgan durum, Güneydoğu Avrupa'da AB'nin genişleme sürecine sağlam biçimde eklenmiş bir istikrar ve demokrasi kuşağı kurulmasının önemine işaret etmektedir.
- Son küresel mali kriz ve Avro Bölgesi'nde yaşanmakta olan zorluklar, AB'nin içinde ve ötesinde, ulusal ekonomilerin karşılıklı bağımlılığını gözler önüne sermiştir. Bu olaylar, genişleme kapsamındaki ülkelere de ekonomik ve mali istikrarın güçlendirilmesinin ve büyümenin teşvikinin taşıdığı önemin altını çizmektedir. Genişleme süreci bu amaca yönelik güçlü bir araçtır.

¹Madde 49.

Son genişleme paketinin kabul edilmesinden bu yana Batı Balkanlar'da ilave olumlu gelişmeler meydana gelmiştir. Ratko Mladic ve Goran Hadzic'in tutuklanmaları ve Eski Yugoslavya İçin Uluslararası Ceza Mahkemesine (ICTY) sevk edilmeleri Sırbistan için Avrupa yolunda önemli bir engeli ortadan kaldırmış ve uzlaşma yolunda önemli bir adım teşkil etmiştir. Belgrad ve Priştine arasında, diğer hususların yanı sıra, AB yolunda ilerleme sağlanmasını amaçlayan bir diyalog başlatılmış ve bu diyalogun ilk sonuçları alınmıştır. Genişleme kapsamındaki ülkelerin çoğunda AB ile ilişkili reformlarda ilerleme sağlandığı görülmektedir. İki Batı Balkan ülkesinin (Arnavutluk ve Bosna-Hersek) daha vatandaşlarına vizesiz seyahat olanağı sağlanmıştır.

Bununla birlikte, çoğunlukla iç siyasi gelişmelerin ve ihtilafların bir sonucu olarak, bazı ülkelerde önemli reformların yapılması ertelenmiştir. Bosna-Hersek ve Arnavutluk'ta gecikme ve engellerin özellikle ciddi olduğu görülmüştür. Pek çok ülkede iyi yönetim, hukuk devleti, idari kapasite, işsizlik, ekonomik reformlar ve sosyal içerme temel zorluklar olmayı sürdürmektedir. Medyada ifade özgürlüğü alanında bir dizi endişe verici gelişme meydana gelmiştir. Statü konusundaki farklı görüşler hem Kosova'yı² hem de bölgeyi olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir. Kuzey Kosova'daki son olaylar derin endişe kaynağıdır. Makedonya'ya ilişkin isim sorunu henüz çözülememiştir.

İzlanda'nın katılım süreci, geçen yıl boyunca büyük ilerleme göstermiştir. Müzakerelerdeki ilerleme, İzlanda'nın uzun geçmişe dayanan demokrasisi vasıtasıyla AB ile hâlihazırda büyük ölçüde bütünleşmiş yapıları, Avrupa Ekonomik Alanına ve Schengen alanına üyeliği ve yüksek nitelikli kamu yönetimi sayesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'de katılım süreci, AB ile ilintili reformların teşvik edilmesi, dış politika ve güvenlik politikası konularında diyalogun geliştirilmesi, ekonomik rekabet gücünün artırılması ve enerji kaynakları arzının çeşitlendirilmesi bakımından en etkili çerçeve olmayı sürdürmektedir. Katılım müzakerelerinde bir yılı aşkın süreden bu yana yeni bir müzakere faslı açılması ne yazık ki mümkün olmamıştır. Türkiye ile ilişkilerde, ortak çıkar alanlarında atılacak somut adımlar temelinde yeni bir yapıcı dönemin başlatılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Hırvatistan'ın AB'ye yakın gelecekteki katılımı, genişleme sürecinin ilgili ülkeler üzerindeki dönüştürme etkilerinin en üst düzeye çıkartılması yönünde biçimlendiğini göstermektedir. Genişlemeye ilişkin 2006 yılındaki yenilenmiş konsensüsle sürece getirilen iyileştirmeler, Hırvatistan ile hayata geçirilmiş ve değerini kanıtlamıştır. Diğer genişleme ülkeleriyle sürmekte olan ve ileride başlatılacak müzakerelerin, bu deneyime ilave katkılar getirmesi beklenmektedir. Özellikle, yargı ve temel haklar ve adalet, özgürlük ve güvenlik gibi zor müzakere fasılları, aday ülkeye gerekli reform sicilini oluşturması için yeterli zamanın tanınması bakımından, mümkün olduğunca erken bir aşamada ele alınmalıdır.

Hırvatistan'ın katılımı, Batı Balkanlar'ın AB ile bütünleşmesine ilişkin tarihi proje açısından önemli bir adım teşkil edecektir. AB, 1990'ların ortalarındaki "bölgesel yaklaşım"dan

²1244/1999 sayılı BMGK Kararı uyarınca.

başlamak üzere ve en önemlisi 1999'da hayata geçirilen İstikrar ve Ortaklık Süreci ve Batı Balkanların geleceğinin AB'de olduğunu teyit eden 2003 Selanik Zirvesi ile, tutarlı bir biçimde Batı Balkanlara yönelik politikasının kapsayıcılığını ilan etmiştir. Hırvatistan'ın katılımı, Balkanlarda bir bölünme hattı oluşturmaktan ziyade, bölgenin geri kalanının AB'ye katılım yolunda daha hızlı ilerlemesi için bir teşvik ve katalizör işlevi görmelidir. Gerek AB'nin taahhütleri, gerek bölgenin tarih ve coğrafyası muvacehesinde, gerekli koşullar yerine getirildiğinde, Batı Balkanların tümü AB'ye dahil olana kadar "tamamlanmamış görev" mevcudiyetini sürdürecektir.

Bu bağlamda, Komisyon her aday ülkenin kendi başarısına göre değerlendirilmesi ilkesine tamamen bağlı olmayı sürdürmektedir. Her ülkenin üyelik yolunda mesafe alma hızı büyük ölçüde yerleşik kriter ve koşulları karşılama performansına dayanmaktadır.

Hırvatistan'ın başarılı deneyimi diğer genişleme ülkelerine güçlü mesajlar vermektedir:

- AB koşullar karşılandığında taahhütlerini yerine getirmektedir.
- Katılıma ilişkin kriter ve koşullar çaba gösterilmesini gerektirmekte ve uygulanmaları artan bir dikkatle izlenmektedir. Bununla birlikte, bu bir engel olmayıp, aday ülkenin daha yüksek bir hazırlık düzeyine ulaşmasını sağlamakta ve bu durum katılımı birlikte hem aday ülkeye, hem de AB'ye yarar getirmektedir.
- Komşularla ikili sorunlar, yerleşik ilkelere uygun olarak diyalog ve uzlaşma ile çözümlenmeli ve çözülebilmektedir.

Genişleme sürecinin güvenilirliğinin devam etmesi genişleme kapsamındaki ülkelerde reformların ileriye götürülmesi ve üye devletlerin desteğinin sağlanması bakımından önemli bir unsurdur. Geçtiğimiz yıl içinde meydana gelen gelişmeler, ilgili koşullar yerine getirildiğinde, katılımdan önce de AB yolunda somut sonuçlar alınabileceğini teyit etmektedir. Katılım sürecinin sonraki aşamalarına geçilebilmesine yönelik olarak bu Bildirimde yer alan Komisyon tavsiyeleri ve vize serbestisinin Arnavutluk ve Bosna-Hersek'e genişletilmesi güzel örnekler teşkil etmektedir. Diğer yandan, somut sonuçlar elde edilmesine yönelik siyasi irade ve taahhüdün bulunmadığı veya yetersiz olduğu durumlarda, katılım süreci ilerleyememiştir ve durma riski taşımaktadır.

Bu Bildirim, Avrupa Birliği'nin Batı Balkanlar, Türkiye ve İzlanda'yı kapsayan genişleme gündeminde geline aşamayı değerlendirmektedir. Bildirim, derinlemesine ülke analizleri³ temelinde, bu ülkelerin üyeliğe hazırlık yolunda neler başardıklarının ve bugün nerede olduklarının envanterini çıkarmakta, önümüzdeki yıllarda neler yapabileceklerini değerlendirmekte ve bu çerçevede bir dizi öneride bulunmaktadır. Önceki yıllarda olduğu gibi, kilit önemde olan bir dizi konuya özel vurgu yapılmıştır.

.....

³Ülke raporlarının özet ve sonuçları işbu Bildirime eklenmiştir.

3. GENİŞLEME ÜLKELERİNDE KAYDEDİLEN GELİŞMELER VE GÜNDEM 2011-2012

3.2 Türkiye

Türkiye, dinamik ekonomisi, önemli bölgesel rolü ve AB'nin dış politikası ve enerji güvenliğine sağladığı katkıyla AB'nin güvenliği ve refahı açısından kilit bir ülke konumundadır. Gümrük Birliği dolayısıyla ticaret ve dış yatırımlar açısından AB'ye şimdiden önemli ölçüde entegre olmuştur. Ülke, önde gelen birçok Avrupalı şirket için önemli bir endüstri platformu haline gelmiş ve bu nedenle, Avrupa'nın rekabet edebilirliğinin değerli bir parçası olmuştur. Türkiye'nin, 2010 yılında yaklaşık % 9'a ulaşan ve bu yıl da % 6,1'i yakalaması beklenen yüksek GSYH büyüme oranı ve G-20 üyeliği, ülkenin ekonomik önemini daha da artırmaktadır.

Türkiye'nin AB'ye bir dizi kritik alanda katkı sağlaması, ancak aktif ve inandırıcı bir katılım süreciyle tam olarak mümkün olacaktır. Bu süreç AB'nin taahhütlerine ve yerleşik koşulluluk ilkesine riayet etmelidir.

Türkiye'nin siyasi katılım kriterlerine ilişkin reformlara devam etmesi önem taşımayı sürdürmektedir. Avrupa Birliği Bakanlığının kurulmuş olması bu açıdan cesaret verici bir işaret olmuştur. Son on yıl zarfında kapsamlı reformlar gerçekleştirilmiş olmakla birlikte, uygulamada temel hakları, özellikle ifade özgürlüğü, kadın hakları ve dini özgürlükleri teminat altına almak için kayda değer ilave çabalara ihtiyaç bulunmaktadır. Türkiye'nin yakın geçmişte, dini vakıfların el konulan mallarının iade edilmesini kolaylaştıran yasal düzenleme ileriye doğru atılan önemli bir adım olmuştur. Komisyon, kapsayıcı bir anayasal reform süreci de dahil olmak üzere, gerekli reformları sürdürebilmesi için Türkiye'ye daha fazla yardımcı olmaya hazırdır.

Türkiye, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki gelişmeleri takiben diplomatik faaliyetlerini daha da artırmaktadır. Batı Balkanlar'da yapıcı bir ortak olmayı da sürdürmektedir. Demokratik kurumlarıyla istikrarlı bir devlet, hızlı büyüyen bir ekonomi ve AB ile katılım müzakereleri yürüten bir aday ülke olan Türkiye, AB'nin de komşuluk alanını oluşturan bölgesinde istikrarın yayılması ve reformların desteklenmesi bakımından önemli bir rol oynayabilir. AB, karşılıklı ilgi alanlarına giren dış politika konularında Türkiye ile siyasi diyalogunu daha da geliştirmektedir. Mevcut durum muvacehesinde, katılım sürecini tamamlayıcı bir şekilde ve güçlendirilmiş koordinasyon amacıyla, böyle bir diyalogun daha da gelişmesi önem taşımaktadır.

Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması amacıyla, BM Genel Sekreterinin iyi niyet misyonu kapsamında iki toplumun liderleri arasında sağlanan ilerleme ışığında Türkiye, bu görüşmelere yönelik bağlılığını ve katkılarını somut biçimde artırması için teşvik edilmektedir. Kapsamlı bir çözüm, Güney Akdeniz'de istikrarı güçlendireceği, yeni ekonomik

fırsatlar sunacağı ve halihazırda kritik bir aşamaya gelen katılım müzakerelerine güçlü bir destek vereceği için tüm tarafların yararınadır.

Komisyon, Türkiye ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki ilişkilerde yaşanan son gerilimlerden kaygı duymaktadır. Komisyon, Konsey'in iyi komşuluk ilişkilerine ve sorunların barışçıl çözümüne zarar verebilecek her türlü tehdit, sürtüşme ya da eylemden kaçınılması yönündeki uyarısını hatırlatır. AB ayrıca, AB üyesi devletlerin Birlik müktesebatı ve BM Deniz Hukuku Sözleşmesi dahil uluslararası hukuka uygun olarak ikili anlaşmalar yapmayı da kapsayan tüm egemenlik haklarını vurgulamıştır. Konsey ve Komisyon'un önceki yıllarda tekrarlanan tutumları doğrultusunda Komisyon, Türkiye'nin Ek Protokolü tam olarak uygulama yükümlülüğünü yerine getirmesi ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde ilerleme kaydetmesinin ivedilik arz ettiğini yinelemektedir. Komisyon, iyi komşuluk ilişkilerine ve sorunların barışçıl çözümüne zarar verebilecek her türlü tehdit, sürtüşme ya da eylemden kaçınılmasını da ısrarla tavsiye etmektedir. AB, ilgili Konsey kararları uyarınca, bu konularda kaydedilen ilerlemeleri izlemeye ve gözden geçirmeye devam edecektir.

Türkiye'nin, sınır ihtilafları da dahil, komşularıyla çözülmemiş ikili sorunları halletmeye yönelik çabalarını artırması gerekmektedir. Yunanistan, karasularının ve Yunan adaları üzerindeki uçuşlar da dahil olmak üzere hava sahasının Türkiye tarafından sürekli olarak ihlal edilmesiyle ilgili olarak önemli sayıda resmi şikayette bulunmuştur.

Komisyon, Türkiye'nin katılım sürecine ilişkin yeni bir verimli süreci başlatmak için çalışacaktır. Daha yapıcı ve olumlu bir ilişkiyi mümkün kılabilmek için, pragmatik bir yaklaşımla ve ortak çıkar alanlarında somut adımları içerecek şekilde, mevcut sınırlamaların farkında olarak ve Türkiye'nin AB'ye uyumunda ilerleme arayışını içerecek yeni ve olumlu bir gündem geliştirilmelidir.

Bu gündem, siyasi reformlarda yoğunlaştırılmış bir diyalog ve işbirliği, vize, hareketlilik ve göç, enerji, terörizmle mücadele, Türkiye'nin "Vatandaşlar için Avrupa" gibi Topluluk programlarına daha fazla katılımı, kardeş şehirler ile ticaretle ilgili süregelen sorunları ortadan kaldırmak, serbest ticaret anlaşmaları müzakerelerinde daha yakın işbirliği sağlamak ve Türkiye ile AB'nin ortak ekonomik potansiyellerinden sonuna kadar yararlanılmasını teminen yeni yollar aramak amacıyla, gümrük birliği ve ticaret gibi geniş bir yelpazedeki alanları kapsamalıdır. Katılım müzakerelerinin yanı sıra, Komisyon, reformları devam ettirme ve halihazırda müzakereye açılmayan fasıllar da dahil, müktesebata uyum çabalarına destek mahiyetinde, Türkiye ile işbirliğini güçlendirme niyetindedir. Komisyon, Türkiye'nin ilgili açılış kriterlerini karşıladığına kanaat getirdiğinde Konsey'i bilgilendirmeye devam edecektir.¹³

.....

¹³Buna ilişkin örnekler: Fasıl 20: İşletme ve Sanayi Politikası ve Fasıl 21: Trans-Avrupa Ağları'dır.

5. SONUÇLAR VE TAVSİYELER

.....

17. **Türkiye** dinamik ekonomisi ve önemli bölgesel rolü ile Avrupa Birliği için kilit bir ülkedir. Bölgesel ve küresel ölçekteki güncel siyasi ve ekonomik gelişmeler bu gerçeğin altını çizmektedir. Türkiye, AB ile ilgili reformlarını sürdürmüştür; ancak, temel hakların güvence altına alınması da dâhil olmak üzere, daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir. Ne yazık ki, katılım müzakerelerinde bir yıldır bir gelişme olmamıştır. Komisyon, özellikle kapsayıcı anayasal reform süreci ve ekonomik entegrasyon da dâhil olmak üzere, AB-Türkiye ilişkilerinde reformları desteklemeyi sürdüren, yenilenmiş olumlu bir gündem için çalışacaktır. Bu gündem, siyasi reformlar, dış politika diyalogu, AB müktesebatına uyum, vizeler, dolaşım ve göç, enerji, terörizmle mücadele, ticaret ve AB programlarına katılım da dâhil olmak üzere geniş bir gündemi kapsayabilecektir. Ülkenin AB'ye katkısı, ancak inandırıcı ve etkin bir katılım perspektifi çerçevesinde tam olarak etkili olacaktır.

Komisyon, Türkiye ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki ilişkilerde son dönemde yaşanan gerginlikten endişe duymaktadır. Komisyon, Konsey'in Türkiye'ye, iyi komşuluk ilişkilerinin ve sınır anlaşmazlıklarının barışçıl çözümünü olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü tehdit, sürtüşme veya eylemden kaçınma çağrısında bulunduğunu hatırlatır. Ayrıca AB, Birlik üyesi ülkelerin, AB müktesebatına ve BM Deniz Hukuku Sözleşmesi de dahil olmak üzere, uluslararası hukuka uygun olarak ikili anlaşmalar akdedilmesini de içeren tüm egemen haklarını vurgulamıştır.

AB, Türkiye'nin Ortaklık Anlaşmasına Ek Protokolü tam olarak ve ayrımcılık yapmaksızın uygulama yükümlülüğünü yerine getirmesinin ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ikili ilişkilerini normalleştirmesine yönelik ilerleme kaydetmesinin ivediliğinin altını müteaddit kereler çizmiştir. Bu gelişme, katılım süreci açısından önemli bir ivme yaratabilir. AB, ilgili Konsey Sonuçlarına uygun şekilde, 21 Eylül 2005 tarihli Deklarasyonda yer alan konularda kaydedilen ilerlemeyi izlemeye ve değerlendirmeye devam edecektir. İlerleme sağlanamadığı takdirde, Komisyon, AB'nin 2006 yılında belirlemiş olduğu önlemleri sürdürmesini tavsiye etmektedir.

18. **Kıbrıs sorununa** ilişkin olarak, Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarının liderleri BM gözetiminde kapsamlı bir çözüme ulaşmak için müzakerelerini yoğunlaştırmışlardır. Komisyon söz konusu çabaları kuvvetle desteklemekte ve AB'nin yetkisi dahilindeki konular hakkında teknik tavsiyede bulunmaktadır. Komisyon, her iki lidere de, müzakerelerin başarıyla sonuçlanmasını temin edecek gerekli uzlaşmayı şimdi sağlamaları çağrısında bulunmakta ve ilgili tüm aktörleri çaba ve zihinlerini Kıbrıs'ta kapsamlı bir çözüme yoğunlaştırmaları çağrısında bulunmaktadır. Kıbrıs görüşmelerinin halihazırda devam eden yoğun aşamasında, kapsamlı bir çözüme somut katkıda bulunmak üzere, ilgili tüm tarafların ılımlı hareket etmeleri ve sürecin başarılı bir şekilde tamamlanmasını kolaylaştıracak olumlu bir ortamı yaratmak için ellerinden geleni yapmaları temel önem taşımaktadır.

.....

EK 2

Hırvatistan, eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti, Karadağ, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Türkiye ve İzlanda'ya ilişkin Sonuçlar

Türkiye

Türkiye **siyasi kriterleri** yeterli derecede karşılamaya devam etmektedir. 12 Haziran 2011 tarihinde yapılan genel seçimler, özgür ve adil bir ortamda gerçekleştirilmiştir. 2010 Anayasa reform paketinin uygulanmasına ilişkin çalışmalar Hükümet tarafından başlatılmıştır. Uygun diyalog ve partiler arasında uzlaşma ruhu eksikliğini hâkim olduğu siyasi ortam, temel kurumlar arasındaki ilişkileri germiş, bu atmosfer reform sürecinin devamını engellemiştir. Seçimlerden sonra Anayasa reformu için yeni bir süreç başlamıştır. Pek çok alanda temel hakları güvence altına almak üzere daha fazla çabaya ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle ifade özgürlüğüne ilişkin olarak, yazar ve gazetecilere yönelik davaların sayısı ve internet sitelerinin orantısız şekilde sık sık yasaklanması ciddi endişeler doğurmuştur.

Demokrasi ve hukukun üstünlüğü konusunda, Ergenekon soruşturması ve iddia edilen diğer darbe planlarına ilişkin soruşturmalar, demokrasiye karşı işlendiği iddia edilen suçların aydınlatılması ve demokratik kurumların düzgün işleyişine ve hukukun üstünlüğüne duyulan güvenin güçlendirilmesi bakımından Türkiye için bir fırsat olmaya devam etmektedir. Ancak, soruşturmaların ele alınış şekli, adli işlemler ve ceza muhakemesi usullerinin uygulanmasına ilişkin endişeler devam etmiştir. Bu durum, savunmanın haklarını tehlikeye atmış ve davaların meşruiyetini etkilemiştir.

Kamu yönetimi reformu konusunda, yasal reformlar bakımından bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulmasına önem verilmesi gerekmektedir. Kamu yönetimi reformu ve yerinden yönetim için daha fazla siyasi destek gerekmektedir.

Güvenlik güçlerinin sivil denetimi ilkesinin sağlamaştırılması konusunda iyi düzeyde ilerleme kaydedilmiştir. Askeri harcamalar üzerindeki sivil denetim artırılmıştır. Yüksek Askeri Şura kararları sivil yargı denetimine açılmıştır. Başta jandarma olmak üzere, iç güvenlikle ilgili kurumlar üzerindeki sivil denetimin güçlendirilmesi ve askeri yargı sistemi alanında ilerlemeye devam edilmesi için hâlâ ilave reformlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Yargı alanında ilerlemeler kaydedilmiştir. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Anayasa Mahkemesi ile ilgili mevzuatın kabulü, güçlendirilmiş yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı için bir çerçeve sağlamaktadır. Ayrıca, yargının etkinliğinin artırılması ve mahkemelerde giderek artan birikmiş iş yükünün ele alınması için tedbirler alınmıştır. Cezai yargılama sistemi dahil olmak üzere, tüm alanlarda hâlâ ilave adımlar atılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Türkiye'nin sonuçlandırılmamış ağır ceza davalarından oluşan büyük bir birikmiş iş yükü bulunmaktadır. Ayrıca, bugüne kadar alınan önlemler, ülkenin hukuk camiasını ve sivil toplumunu

böldüğünden, uygulamanın izlenmesi gerekmektedir. Yargılamalar yeterince şeffaf değildir. Mahkemeler ve savcılıklar kamu yararını ilgilendiren konularda tarafları ve kamuoyunu bilgilendirmelidirler. Yargı Reformu Stratejisinin, önümüzdeki dönemde, hukuk camiası ve sivil toplum dahil tüm tarafların katılımıyla gözden geçirilmesi gerekmektedir.

*Yolsuzlukla mücadele*ye yönelik strateji ve eylem planının uygulanması erken aşamadır. Yolsuzluk birçok alanda yaygın olmaya devam etmektedir. Siyasi partilerin finansmanının şeffaf olmaması ve dokunulmazlıkların kapsamı başlıca eksiklikler olmaya devam etmektedir. Yolsuzlukla mücadele konusunda, hukuki çerçevenin güçlendirilmesi ve uygulanması için siyasi desteğe ihtiyaç bulunmaktadır. Deniz Feneri adlı yardım derneği aleyhine Almanya’da açılan dolandırıcılık davası bağlamında yapılan soruşturmlarla ilgili olarak, Radyo Televizyon Üst Kurulu eski başkanı ve Kanal 7 Televizyonunun dört üst düzey yöneticisi tutuklanmıştır. Türkiye’nin yolsuzlukla ilgili soruşturmlar, iddianameler ve mahkûmiyet kararlarına ilişkin izleme mekanizması oluşturması gerekmektedir.

İnsan hakları ve azınlıkların korunması konusunda, sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Başta ifade özgürlüğü ve din özgürlüğü olmak üzere, pek çok alanda kayda değer çabalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Özellikle BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesi İhtiyari Protokolünün (OPCAT) onaylanmasıyla, *uluslararası insan hakları hukukuna riayet* konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Bir dizi reform birkaç yıldır beklenmektedir. İnsan hakları kurumlarına ilişkin mevzuatın, BM ilkeleriyle tamamen uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Kolluk kuvvetleri tarafından yapılan kötü muamele vakalarına ilişkin olarak *işkence ve kötü muamelenin* önlenmesi konusundaki olumlu eğilim devam etmiştir. Kolluk kuvvetlerinin özellikle gözaltı merkezleri dışında orantısız güç kullanımı devam etmiştir. Tutuklama sırasında aşırı güç kullanımı sonucunda oluşan fiziksel kötü muamele ile ilgili inandırıcı iddialarının olduğu belirtilmiştir. Kötü muamele iddialarının yargıya taşınması da dahil olmak üzere, *insan hakları ihlallerinin cezasız kalmasıyla* mücadelede ilerleme kaydedilmemiştir.

Cezaevleri konusunda, artan cezaevi nüfusu aşırı kalabalıklaşmaya neden olmakta ve bu durum tutukluluk koşullarının iyileştirilmesi çabalarını engellemektedir. Cezaevlerindeki şikâyet sisteminin tamamen gözden geçirilmesi gecikmiştir. OPCAT’in uygulanması, bazı sorunlarla mücadele edilmesine yardım edecektir. Çocukların tutukluluk koşullarının yanı sıra tutuklular için sağlık hizmetleri, özel çaba gerektiren konulardır.

İfade özgürlüğüne ilişkin olarak, Kürt meselesi, Ermeni meselesi, azınlık hakları, kültürel haklar ve ordunun rolü gibi hassas addedilen konularda açık tartışmalar devam etmiştir. Ancak gazeteciler, yazarlar, akademisyenler ve insan hakları savunucuları hakkında açılan çok sayıda dava ve soruşturma ile ifade özgürlüğü zayıflatılmaktadır. Bu durum oto sansüre neden olmakta ve medya üzerinde gereksiz baskılarla birlikte ciddi endişelere yol açmaktadır. Yürürlükteki mevzuat, ifade özgürlüğünü AİHS’ye ve AİHM içtihatlarına uygun şekilde yeterince güvence altına almamakta ve yargının kısıtlayıcı yorumlarda bulunmasına izin

vermektedir. İnternet sitelerinin sıklıkla yasaklanması da ciddi bir endişe kaynağıdır. Genel olarak, Türkiye'deki yasal ve yargısal uygulamalar, bilgi ve fikirlerin serbestçe paylaşılması önündeki engellerdir.

Toplanma özgürlüğü konusunda olumlu gelişmeler olmuştur. 1 Mayıs gösterileri ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Nevruz (Yeni Yıl) kutlamaları genel olarak barışçıl bir ortam içinde gerçekleşmiştir. Ancak, ülkenin güneydoğusunda ve diğer illerde Kürt meselesi, öğrenci hakları, Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) faaliyetleri ve sendikal haklar ile ilgili gösteriler, güvenlik güçlerince orantısız güç kullanımıyla gölgelenmiştir.

Örgütlenme özgürlüğüne ilişkin mevzuat, AB standartları ile büyük ölçüde uyumludur. Orantısız denetimler ve kanunun kısıtlayıcı şekilde yorumlanması hâlâ devam etmektedir. Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin mevzuattaki hükümlerin değiştirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. İbadet özgürlüğüne genel olarak saygı gösterilmektedir. Aleviler ve gayrimüslim dini cemaatlerle diyalog devam etmiştir. Azınlık dinlerine mensup olanlar, aşırılık yanlısı kişilerin tehditlerine maruz kalmaya devam etmiştir. Tüm gayrimüslim cemaatlerin ve Alevilerin yerinde olmayan kısıtlamalar olmaksızın faaliyet göstermelerine yönelik AİHS ile uyumlu bir hukuki çerçeve henüz oluşturulmamıştır.

Kadın haklarının korunması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele, temel sorunlar olmayı sürdürmektedir. Kadın haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alan hukuki çerçeve esas itibarıyla mevcuttur. Söz konusu hukuki çerçeveyi, siyasi, sosyal ve ekonomik gerçekliğe dönüştürecek ilave kayda değer çabalara ihtiyaç bulunmaktadır. Mevzuatın ülke genelinde tutarlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Namus cinayetleri, erken yaşta ve zorla yaptırılan evlilikler ve kadına yönelik aile içi şiddet ciddi sorunlar olmaya devam etmektedir. Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında, özellikle polise yönelik daha fazla eğitim ve farkındalık yaratılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Çocuk hakları konusunda, yürürlükteki mevzuat ile uyumlu şekilde yeterli sayıda çocuk mahkemesi henüz kurulmamıştır. Çocuklar gerekli olan asgari süreden daha fazla tutuklu kalmakta ve uygun koşullarda tutulmamaktadır. Önleyici ve ıslah edici önlemler dahil olmak üzere, eğitim, çocuk işçiliğiyle mücadele, sağlık, idari kapasite ve eşgüdüm gibi tüm alanlardaki önlemlerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Sosyal bakımdan korunmaya muhtaç ve/veya engelli kişilerin durumunun iyileştirilmesine yönelik çabalar sürmüştür. Bu kişilerin sosyal ve ekonomik hayata katılmalarını arttırmak için hâlâ ilave önlemler gerekmektedir.

Ayrımcılıkla mücadele için ilave çaba harcanması gerekmektedir. Kapsamlı bir ayrımcılıkla mücadele mevzuatı bulunmamaktadır.

İşçi hakları ve sendikal haklar konusunda pek çok sorun devam etmektedir. Mevcut hukuki çerçeve, AB standartları ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleriyle uyumlu değildir. Sosyal ortaklar arasında süren anlaşmazlıklar ve yeterli siyasi irade eksikliği, bu konuda ilerlemeyi engellemiştir.

Mülkiyet hakları ile ilgili olarak, 2008 tarihli Vakıflar Kanununa değişiklik getiren mevzuat, gayrimüslim dini cemaatlerin mülkiyet haklarının iadesini kolaylaştırmaktadır.

Türkiye'nin *azınlıklara* yönelik yaklaşımı kısıtlayıcı olmaya devam etmiştir. Dile, kültüre ve temel haklara tam olarak saygı gösterilmesi ve bunların korunması henüz Avrupa standartlarına uygun değildir. Türkiye'nin, azınlıklara yönelik hoşgörünün artması ve kapsayıcılığın teşvik edilmesi için daha fazla çaba sarf etmesi gerekmektedir. Mevcut mevzuatın kapsamlı bir şekilde revize edilmesi, ayrımcılıkla mücadele için kapsamlı bir mevzuatın çıkarılması, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizm ve hoşgörüsüzlük ile mücadele edecek koruyucu mekanizmaların veya spesifik kurumların oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye, özellikle Türkçe dışındaki dillerin ülke genelindeki radyo ve televizyon yayınlarında kullanımı ve belediyelerce birden fazla dilin kullanımı başta olmak üzere, *kültürel haklar* konusunda ilerleme kaydetmiştir. Muş Alparslan Üniversitesinde Kürt Dili ve Edebiyatı Bölümünün kurulması onaylanmıştır. Ancak, siyasi hayatta, kamu hizmetlerinden faydalanırken ve cezaevlerinde Türkçe dışındaki dillerin kullanılması konusunda kısıtlamalar devam etmektedir. Türkçe dışındaki dillerin kullanılmasına ilişkin hukuki çerçeve, kısıtlayıcı yorumlara açıktır ve bu konudaki uygulama tutarsızdır.

Romanların durumunda, başta ayrımcılık içeren mevzuatta değişiklik yapılması olmak üzere, bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Ancak, Romanların durumunu ele alan kapsamlı bir politika eksikliği bulunmaktadır.

Doğu ve Güneydoğu Bölgesi bağlamında, 2009 yılındaki demokratik açılımın takibi yapılmamıştır. Seçilmiş politikacılar ile insan hakları savunucularının tutukluluk halleri endişeye yol açmıştır. 1980'li ve 1990'lı yıllarda ülkenin güneydoğusunda yaşanan yargısız infaz ve işkencelere ilişkin gerçekler henüz hukuki süreç çerçevesinde ortaya çıkarılamamıştır. Kara mayınları ve köy koruculuğu sistemi endişe kaynağı olmaya devam etmektedir.

Terörist saldırılar yoğunlaşmıştır. PKK, AB'nin terör örgütleri listesindedir.

Yerlerinden olmuş kişilerin tazmin edilmesi devam etmiştir. Sürecin genel olarak etkililiğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Yerlerinden olmuş kişilerin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için kapsamlı bir ulusal strateji henüz oluşturulmamıştır. Bazı ilerlemelere rağmen, mülteciler ve sığınmacılarla ilgili kapsamlı bir yasal çerçevenin bulunmaması, uygun muamele gösterilmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Yabancılar için geri gönderme merkezlerindeki genel koşulların daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

Bölgesel konular ve uluslararası yükümlülükler konusunda, Türkiye, BM Genel Sekreterinin iyi niyet misyonu çerçevesinde Kıbrıs sorununun kapsamlı bir çözüme kavuşturulması amacıyla iki toplumun liderleri arasında süregelen müzakerelere desteğini yinelemiştir. Ancak, Türkiye, Konsey ve Komisyon tarafından yinelenen çağrılara karşın, Avrupa Topluluğu ve üye devletlerin 21 Eylül 2005 tarihli Deklarasyonu ile Aralık 2006 ve Aralık 2010 tarihli sonuçlar dahil, Zirve sonuçlarında belirtildiği üzere, Ortaklık Anlaşması'na Ek Protokol'ün tam ve ayırım yapmaksızın uygulanması ve malların serbest dolaşımı önündeki engellerin kaldırılması yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ikili ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde bir ilerleme kaydedilmemiştir.

Yunanistan ile ilişkiler bağlamında, ikili ilişkilerin geliştirilmesi için sürdürülen çabalar mevcuttur. İkili istikşafi görüşmeler sürmüştür. Yunanistan tarafından, Türkiye'nin, karasularını ve Yunan adaları üzerindeki uçuşlar dahil olmak üzere hava sahasını mütemadiyen ihlal ettiğine dair önemli sayıda resmi şikayette bulunulmuştur.

Batı Balkanlar'da barış ve istikrarın teşvikine güçlü şekilde bağlılığını dile getiren Türkiye, bölgedeki temaslarını önemli ölçüde yoğunlaştırmıştır.

Hali hazırda Türkiye **ekonomisinde** sağlam bir toparlanma yaşanmaktadır. Kamu finansmanı iyileşmekte ve ülkenin ekonomik geleceğine ve istikrarına olan güven artmaktadır. Bununla birlikte, güçlü iç talebin etkisiyle ekonomik aktivitede yaşanan hızlı büyüme, dış dengesizliklerin artarak önemli boyutlara ulaşmasına sebep olmuş, bu durum da makroekonomik istikrarı tehlikeye atar hale gelmiştir.

Ekonomik kriterlere ilişkin olarak, Türkiye, işleyen bir piyasa ekonomisidir. Kapsamlı yapısal reform programının uygulanmasına hız verilmesi durumunda, orta vadede Birlik içindeki piyasa güçleri ve rekabet baskısı ile baş edebilecektir.

2010 yılının tamamında ve 2011'in ilk yarısında ekonomi hızla büyümüştür. GSYH'deki yüksek artışa paralel olarak istihdamın da güçlü bir şekilde artması, işsizlik oranında gerilemeye yol açmıştır. Bütçe gelirlerindeki artış ve faiz ödemeleri yükündeki azalmanın neticesinde kamu finansmanındaki iyileşme devam etmiştir. Daha önce hayata geçirilen reformların bir sonucu olarak finans sektörü kayda değer bir dayanıklılık göstermiş olup, hukuk sistemi nispeten iyi işlemeye devam etmiştir. Ayrıca, Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun ve düzenleyici otoritenin işlemesi, şeffaflığın artırılmasını ve devlet desteklerinin azaltılmasını sağlayabilir. Piyasa güçlerinin serbest etkileşimi teyit edilmiştir. Özelleştirme hızlanmıştır. AB, Türkiye'nin en önemli ticari ortağı ve yatırımcısı olmaya devam etmiştir.

Bununla birlikte, ticaret ve cari işlemler açığı artmakta olup, hâlihazırda dış dengesizlikler önemli boyutlara ulaşmıştır. Para politikası, yüksek uluslar arası emtia fiyatlarıyla birlikte Türkiye'nin artan cari işlemler açığını besleyen kredi genişlemesini engelleme konusunda kısmen başarılı olmuştur. Ekonominin yumuşak bir iniş yapmasına yardımcı olmak ve para politikası üzerindeki baskıyı hafifletmek amacıyla, BDDK tarafından alınanlar da dahil olmak

üzere birtakım spesifik ve hedefe yönelik makro-ihtiyati mali tedbirler alınmaktadır. Türkiye'nin ihracatındaki fiyat ve maliyet kaynaklı rekabet gücünde bir miktar kötüleşme olmuştur. Enflasyon, başta enerji ve gıda girdilerinin fiyatlarındaki artış, ekonomik aktivitedeki güçlü canlanma ve kontrollü fiyatlar sebebiyle yükselmeye başlamıştır. Yapısal reformların daha kararlı bir şekilde hayata geçirilmesi beklenmektedir. Piyasalarda Türkiye'nin kredisinin artmasını sağlayacak mali şeffaflığın artırılması ve daha sağlam bir mali çıpa oluşturulmasına yönelik tedbirler sınırlı kalmıştır. Pazardan çıkış zor olmaya devam etmiştir. İflas işlemleri de hala nispeten güç ilerlemektedir.

Türkiye, **üyelik yükümlülüklerini üstlenebilme yeteneğini** geliştirmeye devam etmiştir. Birçok alanda ilerleme kaydedilmiştir. Malların serbest dolaşımı, anti-tröst politikası ve devlet destekleri, enerji, ekonomik ve parasal politika, işletme ve sanayi politikası, tüketicinin korunması, istatistik, trans-Avrupa ağları ve bilim ve araştırma alanlarında uyum ileri seviyededir. Çevre, kamu alımları, hizmet sunma serbestisi, sosyal politika ve istihdam ve vergilendirme alanlarında uyum çabalarına devam edilmesi gerekmektedir. Fikri mülkiyet hakları ve kara paranın aklanması gibi alanlarda uygulamanın güçlendirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Gümrük birliği ve dış ilişkiler alanlarına ilişkin olarak, özellikle genelleştirilmiş tercihler sistemi gibi konularda uyumun tamamlanması gerekmektedir. Ticaretle ilgili uzun süredir sıkıntı yaratan bazı konular henüz çözüme kavuşturulmamıştır. Türkiye'nin gümrük birliği kapsamındaki taahhütlerini tam olarak yerine getirmesi büyük önem taşımaktadır. Birçok alanda Türkiye'nin, AB müktesebatına uyuma yönelik idari kapasitesini geliştirmesi gerekmektedir.

Malların serbest dolaşımı alanında, mevzuat uyumu ileri seviyededir; ancak, rapor döneminde sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Ticaretle teknik engeller, Türkiye'nin gümrük birliğinden kaynaklanan yükümlülüklerine aykırı biçimde malların serbest dolaşımını engellemeye devam etmektedir. AB müktesebatını uygulamaya yönelik hazırlıkların erken aşamada olduğu işçilerin serbest dolaşımı alanında çok az ilerleme kaydedilmiştir. *İş kurma hakkı ve hizmet sunma serbestisi* alanında uyum erken aşamadadır. İş kurma hakkı, sınır ötesi hizmet sunma serbestisi, posta hizmetleri ve mesleki yeterliliklerin karşılıklı tanınması konularında ilerleme kaydedilmemiştir. Başta sermaye hareketleri ve ödemeler konusunda olmak üzere, *sermayenin serbest dolaşımı* alanında Türkiye, bazı ilerlemeler kaydetmiştir. Hâlâ çeşitli engellerin bulunduğu, yabancıların taşınmaz edinmesi konusunda kademeli bir serbestleşme sağlanması yönünde ilerleme kaydedilmemiştir. AB kaynaklı doğrudan yatırımlar üzerindeki kısıtlamalar da dâhil olmak üzere, bir dizi sektörde, sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamalar devam etmektedir. Terörizmin finansmanının önlenmesine ilişkin yasal çerçeve henüz tamamlanmamıştır ve FATF, bu alandaki stratejik eksiklikleri nedeniyle Türkiye'yi kara listesine almıştır.

Kamu alımları alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Kurumsal yapı işlemektedir, ancak idari kapasitenin geliştirilmesi gerekmektedir. Takvime bağlı bir eylem planını da içeren taslak uyum stratejisi hazırlanmış olup, kabul edilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin, hâlâ AB müktesebatına aykırı olan istisnaları bulunmaktadır. Türkiye'nin başta su, enerji, ulaştırma ve

posta sektörlerinde faaliyet gösteren kuruluşların alımları ile imtiyazlar ve kamu-özel işbirliği konularında mevzuatını daha da uyumlu hale getirmesi gerekmektedir. Açıklığı, şeffaflığı ve uluslararası muhasebe ve denetim standartlarına bağlılığı artırması beklenen yeni Türk Ticaret Kanununun kabul edilmesinin ardından, *şirketler hukuku* alanında, önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Denetlemeye ilişkin hukuki ve kurumsal çerçeve henüz mevcut değildir ve ticari yargının kapasitesinin artırılması gerekmektedir. *Fikri mülkiyet hukuku* alanındaki uyum oldukça ileri düzeydedir; ancak, uygulamadaki yetersizlik devam etmektedir. Kısa bir süre önce oluşturulan Türkiye-AB Fikri Mülkiyet Hakları Çalışma Grubu bu fasıldaki katılım müzakereleri bakımından kilit unsurdur. Caydırıcı cezai yaptırımları içerecek şekilde, fikri ve sınai mülkiyet haklarını düzenleyen, güncellenmiş kanun taslakları kabul edilmeyi beklemektedir. Fikri mülkiyet hakkı ihlallerinin oluşturabileceği risklere karşı genel bilinçlendirme kampanyalarının yanı sıra, fikri mülkiyet hakları paydaşları ile kamu kurumları arasında daha sıkı bir koordinasyon ve işbirliği yapılması önemlidir.

Rekabet politikası alanında, Türkiye'nin, antitröst ve birleşmelerin kontrolü konusundaki uyumu yüksek seviyededir. Rekabet Kurumu, antitröst kurallarını tatmin edici düzeyde bir bağımsızlıkla, etkili bir şekilde uygulamaktadır. Devlet destekleri konusunda iyi düzeyde ilerleme kaydedilmiştir. Özellikle, Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulu oluşturulmuştur. Ancak, bir dizi önemli devlet desteği programının gümrük birliği kurallarıyla uyumlaştırılması gerekmektedir.

Mali hizmetler alanında ilave ilerleme kaydedilmiştir; özellikle BDDK, mali istikrarı güçlendirmek amacıyla tedbirler almıştır. Ancak, başta sigortacılık sektörü olmak üzere, AB müktesebatıyla genel uyum bakımından daha fazla ilerlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. *Bilgi toplumu ve medya* alanında, elektronik haberleşme konusunda bazı ilerlemeler kaydedilirken, görsel işitsel politika konusunda iyi düzeyde ilerleme kaydedilmiştir.

Tarım ve kırsal kalkınma alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. IPARD Programının ikinci fazına ilişkin hazırlıklarda ve AB fonlarının yönetiminin devrine ilişkin Komisyon Kararının dayandığı IPARD Programının uygulanmasında kayda değer ilerlemeler sağlanmıştır. Tarımsal destek politikaları, OTP'den ciddi biçimde farklılık göstermekte olup, söz konusu politikaların uyumlaştırılması yönünde hâlâ bir strateji bulunmamaktadır. Sığır eti ithalatındaki engellerin tamamen kaldırılmaması da büyük bir eksiklik teşkil etmektedir. *Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası* alanında müktesebatın iç hukuka aktarılması ve uygulanmasına yönelik ilerleme kaydedilmiştir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının yeniden yapılandırılması, resmi kontrol sisteminin güçlendirilmesi yönünde atılmış olumlu bir adımdır. Tüm kontrol sistemi, hâlâ AB müktesebatıyla tam uyumlu değildir. Hayvan sağlığı konusunda ve tarımsal gıda işletmelerinin AB hijyen ve yapısal gereksinimlerini karşılayacak hale getirilmesinde önemli ölçüde çaba sarf edilmesi gerekmektedir. *Balıkçılık* alanında genel olarak bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Özellikle, idari yapıların oluşturulmasında ve kaynak ve filo yönetiminde bazı ilerlemeler sağlanmıştır. Denetim ve kontrol konularında olduğu gibi diğer konularda da daha fazla ilerleme sağlanması gerekmektedir.

Demiryolları sektörü dışında, *taşımacılık* sektöründe uyuma yönelik bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Denizyolu ve karayolu taşımacılığında uyum hâlâ ileri düzeydedir; havayolu taşımacılığındaki uyum daha yavaş bir hızda ilerlemektedir. Türkiye ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi hava trafik kontrol merkezleri arasındaki iletişim eksikliği hava emniyeti bakımından ciddi tehlike oluşturmaya devam etmektedir. Denizcilik sektöründe Uluslararası Denizcilik Örgütü Gönüllü Üye Devlet Denetim Programının uluslararası sözleşmelere taraf olma bakımından olumlu sonuçlar doğurması beklenmektedir. Özellikle, karayolu ve denizyolu taşımacılığında tehlikeli maddeler konusundaki uygulama kapasitesi sınırlıdır.

Enerji alanında düzensiz ilerlemeler kaydedilmiştir. İç elektrik piyasası ve yenilenebilir enerji konularında iyi düzeyde ilerleme kaydedilmiştir. Özellikle nükleer güvenlik, emniyet, korunma ve nükleer yayılmanın önlenmesi konularında mümkün olan en yüksek düzeyde standartların sağlanması yönünde tedbirlere ihtiyaç bulunmaktadır. Arz güvenliği, doğalgaz sektörü ve enerji verimliliği bakımından da ilave çabalar gerekmektedir.

Vergilendirme alanında, özellikle tütün vergilendirmesine ilişkin bazı ayrımcı uygulamaların kaldırılmasına yönelik olarak, mevzuat uyumunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Alkollü içecekler üzerindeki özel tüketim vergisindeki artışlar, bu konuda Komisyon ile üzerinde anlaşmaya varılan Eylem Planına aykırılık teşkil etmektedir. Vergilendirmede ayrımcı uygulamaların kaldırılması, bu fasılda daha fazla ilerleme sağlanması bakımından kilit unsurdur. Doğrudan vergilendirme konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.

Türkiye, *ekonomik ve parasal politika* alanında bazı ilerlemeler kaydetmiştir. Merkez Bankası, mali istikrarı sağlamak amacıyla, politika faiz oranlarını azaltıp bankacılık sektörü için zorunlu karşılık oranlarını artırmak suretiyle yeni bir politika bileşimini uygulamaya başlamıştır. Ekonomik ve parasal politika alanında, Türkiye'nin AB müktesebatına uyumu, özellikle Merkez Bankasının tam bağımsızlığı ve kamu sektörünün finansal kuruluşlara imtiyazlı erişim yasağı açısından tam değildir. Genel hazırlık durumu ileri düzeydedir.

AB müktesebatına genel uyumun ileri düzeyde olduğu *istatistik* alanında iyi düzeyde ilerleme kaydedilmiştir. Özellikle ulusal hesaplar ve tarım istatistikleri konularında daha fazla ilerleme sağlanması gerekmektedir.

Türkiye, *sosyal politika ve istihdam* alanında sınırlı ilerleme kaydetmiştir. İdari kapasite, bazı iyileşme belirtileri göstermiştir. Sendikal haklara ilişkin Anayasa değişiklikleri, sendikal hakların AB standartlarına ve ILO sözleşmelerine uygun biçimde tam olarak verilmesini amaçlayan mevzuat değişiklikleriyle sonuçlanmamıştır. Büyük ölçekte kayıt dışı istihdamın azaltılması ve kadınların istihdam oranlarının artırılması hâlâ endişeye sebep olan konulardır. İş Kanununun kapsamı sınırlı olmaya devam etmektedir. İş sağlığı ve güvenliği mevzuatının uygulanmasının hızlandırılması gerekmektedir. Özellikle kırsal kesim nüfusu ve çocuklar arasında yoksulluk riski çok yüksek olmaya devam etmektedir. Bir eşitlik kurumunun oluşturulmasına yönelik mevzuat henüz kabul edilmemiştir.

Türkiye, AB müktesebatına yeterli düzeyde uyum sağladığı *işletme ve sanayi politikası* alanında daha fazla ilerleme kaydetmiştir. Söz konusu ilerleme, 2011-2014 dönemini kapsayan Sanayi Stratejisi ve Eylem Planının kabul edilmesi, işletme ve sanayi politikası araçlarına daha geniş erişim sağlanması, sektörel stratejilerin kabul edilmesi ve ticari işlemlerde alacakların geç ödenmesiyle mücadeleye ilişkin uyum sağlanması bakımından kaydedilmiştir.

Türkiye, başta TEN taşımacılık alanı olmak üzere *Trans-Avrupa ağları* alanında ilerleme kaydetmiştir. Güvenilir taşımacılık verileriyle ilgili olarak daha fazla çaba sarf edilmesi gerekmektedir. TEN enerji alanında da bazı ilerlemeler kaydedilmiştir.

Bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu politika alanındaki katılım öncesi fonların, finansal yönetim ve kontrol sorumluluklarını devralacak birimlerin oluşturulmasına ilişkin takvimde gecikmeler olmuştur. Her ne kadar katılım öncesi fonların uygulanmasına yönelik kurumsal çerçeve nihai hale getirilmiş ve idari kapasite geliştirilmişse de, bu kapasitenin daha fazla güçlendirilmesine ve uygulamanın hızlandırılması amacıyla ilgili bütün kurumlar arasındaki koordinasyonun artırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Yargı alanında genel olarak ilerleme kaydedilmiştir

Yolsuzlukla mücadele stratejisiyle ilgili olarak, yolsuzlukla mücadele stratejisi ve eylem planının uygulanmasında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Siyasi partilerin finansmanının şeffaf olmaması ve dokunulmazlıkların kapsamı başlıca eksiklikler olmaya devam etmektedir. Türkiye'nin, yolsuzluk davalarıyla ilgili soruşturma, iddianame veya mahkûmiyet kararlarına ilişkin bir izleme mekanizması oluşturması gerekmektedir.

Adalet, özgürlük ve güvenlik alanında, her konuda eşit ilerleme kaydedilmemiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun kabul edilmesi, etkin bir iltica ve göç yönetiminin sağlam bir yasal zemine oturması ve göçmenler ile mültecilerin haklarının güvenceye alınması bakımından öncelik olmaya devam etmektedir. Cezai ve hukuki konularda adli işbirliği alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Uyuşturucu ve organize suçlar alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Polis işbirliği ve terörizm alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Vize politikası ve gümrük işbirliği alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Sınır yönetimi konusunda çok sınırlı ilerleme kaydedilmiştir; Sınır Güvenlik Teşkilatı Kanununun kabulü ve kurumlar arası işbirliği ele alınması gereken kilit konulardır. Türkiye, düzensiz göçmenler için önemli bir geçiş ülkesi ve hedef ülke olmaya devam etmektedir. Düzensiz göçün önlenmesi ve düzensiz göçmenlerin geri kabulü konusunda çabalar sürdürülmelidir.

Türkiye'nin *bilim ve araştırma* alanındaki hazırlıkları iyi durumdadır. Avrupa Araştırma Alanına entegrasyon ve Yenilikçilik Birliğine yönelik hazırlıklar bakımından iyi düzeyde ilerleme sağlamıştır. Genel olarak, Türkiye'nin 7. Çerçeve Programına katılımı ve başarı oranı artmaktadır, ancak, AB araştırma programlarındaki mükemmeliyet koşulunu ve rekabetçi katılımı karşılamak için daha fazla çabaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Özellikle eğitim ve mesleki eğitim konularında olmak üzere, *eğitim ve kültür* alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Topluluk Programlarına duyulan ilgi artmaya devam etmiştir. Kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiş, ancak AB müktesebatına uyum konusunda ilerleme sağlanmamıştır.

Çevre alanında, atık yönetimi konusunda iyi düzeyde ilerleme sağlanmasına karşılık, yatac mevzuat, hava kalitesi, endüstriyel kirlilik kontrolü ve risk yönetimi konularında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Su kalitesi, kimyasallar ve idari kapasite konularında çok sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Doğa koruması konusunda ilerleme sağlanmamıştır. İklim değişikliği konusunda, AB iklim gereklilikleri ile ilgili farkındalık yaratılması konusunda sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Bununla birlikte, hem yurt içinde hem de uluslararası düzeyde hâlâ daha iddialı bir iklim politikası oluşturulması gerekmektedir. İdari kapasitenin artırılması gerekmektedir.

Tüketicinin ve sağlığın korunması alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Tüketicinin korunması alanında, tüketicinin korunması ve genel ürün güvenliğine yönelik revize çerçeve kanunlar hâlâ kabul edilmemiştir. Piyasa gözetimi faaliyetlerinin iyileştirilmesi daha fazla mali kaynağın ve insan kaynağının tahsis edilmesini gerektirmektedir ve tüketici STK'ları ile işbirliğinin güçlendirilmesine de ihtiyaç bulunmaktadır. Halk sağlığı alanında, Türkiye henüz mevzuat uyumunu tamamlamamıştır ve nüfusun sağlık ve güvenliğini güçlendirmek amacıyla mevzuatın uygulanmasını geliştirmeye yönelik idari kapasitesini de oluşturmamıştır.

Türkiye, AB ile oluşturulan gümrük birliği sayesinde *gümrük* mevzuatı ile ilgili olarak yüksek bir uyum seviyesine ulaşmıştır. Giriş noktalarında yer alan gümrüksüz satış mağazalarının durumu ve AB'de serbest dolaşımda bulunan malları ithal edenlerden, mallar gümrüklenmeden önce menşe beyanı sunmalarının talep edilmesi gümrük birliğinden kaynaklanan yükümlülüklerle aykırıdır. Serbest bölgeler, gözetim ve tarife kotalarına ilişkin mevzuat henüz uyumlaştırılmamıştır. Risk esaslı kontrollerin ve basitleştirilmiş usullerin geliştirilmesi, fiziksel kontrollerin sayısını azaltmak suretiyle yasal ticareti kolaylaştıracaktır. Fikri mülkiyet hakları gümrüklerde hâlâ etkili biçimde uygulanmamaktadır ve taklit mallarla mücadele tedbirleri hâlâ bulunmamaktadır.

Türkiye, gümrük birliği sayesinde *dış ilişkiler* alanında yüksek bir uyum seviyesine ulaşmıştır. Coğrafi kapsamı bakımından genelleştirilmiş tercihler sistemi gibi konularda bazı uyumsuzluklar mevcudiyetini sürdürmektedir.

Türkiye'nin AB *ortak dış ve güvenlik politikasına* uyumu devam etmiştir; Türkiye'nin ODGP deklarasyonlarına genel uyumu rapor döneminde azalmıştır ve Türkiye, AB'nin İran, Libya veya Suriye'ye yönelik kısıtlayıcı önlemlerine katılmamıştır. Türkiye, çeşitli dış politika konularını AB ile diyalog ve istişare içinde değerlendirmiştir. Türkiye, Bölgesel Kürt Yönetimi de dâhil olmak üzere, Irak gibi komşu ülkelerle ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik çaba sarf etmiştir. Ermenistan ile ilişkilerin normalleştirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmemiştir. İsrail ile ilişkiler, 2010 yılındaki Gazze filosu olayından bu yana daha da

kötüleştirmiştir. Bağımsız BM raporunun yayımlanmasından sonra Türkiye, İsrail ile ilişkilerinin seviyesini düşürmüştür ve İsrail ile arasındaki askeri anlaşmaları askıya almıştır.

Türkiye, OGSP'ye katkıda bulunmayı sürdürmektedir ve OGSP faaliyetlerine daha fazla dâhil olmayı istemektedir. “Berlin +” düzenlemelerinin ötesinde AB üyesi tüm devletleri kapsayacak AB-NATO işbirliği meselesi çözümsüz kalmaya devam etmektedir. Türkiye, Wassenaar Düzenlemesine üyelik konusundaki tutumunu AB tutumuyla uyumlaştırmamıştır.

Uyumun zaten oldukça ileri bir düzeyde olduğu *mali kontrol* alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun uygulanmasına ilişkin mevzuat tam olarak yürürlüktedir. Kamu İç Mali Kontrol (KİMK) Politika Belgesi ve eylem planının revize edilmesi gerekmektedir. Sayıştay Kanununun kabul edilmesi, dış denetimin ilgili uluslararası standartlarla daha fazla uyumlaştırılması bakımından önemli bir adım olmuştur. Türkiye'deki AFCOS'un koordinasyon işlevini, operasyonel bağımsızlığını ve operasyonel ağını güçlendirmeye devam etmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Mali ve bütçesel hükümler alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Öz kaynakların oluşturulmasına yönelik idari hazırlıklar hâlâ çok erken aşamadır.

.....